
BOEKBESPREKINGEN

¶ George Harinck en Wim Berkelaar, *Domineesfabriek. Geschiedenis van de Theologische Universiteit Kampen*. Uitgeverij Prometheus, Amsterdam 2018, 682 pp. ISBN 978 90 351 4387 6. €49,99.

¶ Gert van Klinken

Of dit een boek is geworden ‘vanuit het perspectief van de seculier geworden cultuur’, zoals aangekondigd in de inleiding? Daarop valt wel iets af te dingen. In deze met vaart en kennis van zaken geschreven studie gaat het over een instituut dat met nadruk ánders dan de omringende wereld wilde zijn: de predikantenopleiding van de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt. *Domineesfabriek* concentreert zich op onderwijskundige aspecten, de rol van de personen wordt strak verbonden aan de kaders van het instituut. Titels als *Hulpeloos maar schuldig* en *Door de glazen deur*, van hoogleraarsdochter Aleid Schilder, komen in de literatuurlijst niet voor. Een ander opvallend aspect is een zekere strengheid van het boek tegenover het beschreven milieu. Ondanks de functies die Harinck bekleedt aan de beschreven universiteit is het boek geen oratio pro domo geworden. Eerder het tegendeel daarvan, zoals historici uiteraard past. De afstandelijke toon is niettemin opvallend. Maakt deze kritische houding jegens naaste geestverwanten wellicht onderdeel uit van de traditie van de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt? Opmerkelijk is in ieder geval dat Harinck en Berkelaar, als goede bekenden van protestants Nederland en zeker ook van de Kamper Broederweg, in menig geval scherper oordelen dan die buitenstaander geneigd zou zijn te doen. Die vreemdeling zou wellicht eerder geneigd zijn om de talrijke strubbelingen binnen de Theologische Universiteit Kampen (TUK) als een interne aan gelegenheid op te vatten, om zich in plaats daarvan te beperken tot wat ondanks (of wellicht zelfs: dankzij) de uitvoerig uit de doeken gedane kinnesinne werd bereikt. En dat rendement is, zo laat *Domineesfabriek* overtuigend zien, per saldo positief.

Deze kleine instelling demonstreert wat er met

een combinatie van levensbeschouwelijke overtuiging, financiële offerbereidheid en professionaliteit mogelijk is. Zelfs voor wie zich aan de periferie van de macht en van het nationale establishment bevindt. In dit verband kan tevens gedacht worden aan de brede maatschappelijke waardering voor het functioneren van achtereenvolgens het Gereformeerd Politiek Verbond en de Christen Unie. Terugblikkend vanuit het alter ego van de ‘Domineesfabriek’, namelijk de gereformeerde Theologische Universiteit Kampen (THUK) aan de Oudestraat, koester ik enkel goede herinneringen aan de Broederweg: aan de welvoorzene bibliotheek daar, aan haar steevast behulpzame staf; aan plezierig collegiaal contact en samenwerking op het terrein van de kerkgeschiedenis.

Dit soepele contact met de buitenwacht (wellicht bevorderd door een zekere afstand daartoe) maakt des te nieuwsgieriger hoe Harinck en Berkelaar de hoge graad van onderlinge frictie verklaren binnen de senaat en het docentencorps van de TUK. Een mogelijke verklaring is dat de haast buitensporige aandacht voor ruzie en ‘affaires’ kan samenhangen met de manier van communiceren en archiveren. Zoals de auteurs terecht opmerken, vond de kerkelijke Vrijmaking plaats in bezettingsomstandigheden waarin alleen binnen de kerk nog vrij debat mogelijk was. Dat debat kwam er dan ook, waarbij door beide partijen in kerkordelijke discussies een hartstocht betracht werd die achteraf een neveneffect lijkt van een uitzonderlijk tijdsgewricht. Waarin emoties tot uitbarsting kwamen die elders werden gesmoord of strak aan de teugels gehouden. Zo werd het in terugblik zeker door de Gereformeerde Kerken synodaal gezien. Maar niet door het hier beschreven instituut. H.J. Schilder wijdde alleen al aan de kerkstrijd in Bergschenhoek en zijn eigen rol daarin een studie van meer dan vijfhonderd pagina’s. Doordat de Vrijmaking aan de Broederweg tot een paradigma verheven werd, bleef de daarmee verbonden stijl van discussiëren ongewijzigd. Daarbij valt in de kerkhistorische literatuur (waarop *Domineesfabriek* geen uitzon-